

บทที่ ๕

บทสรุป

การดำเนินงานตาม โครงการพัฒนาเครือข่ายการสร้างเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนเป็นโครงการที่สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการตามหลักการ “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น ” และเพื่อยกระดับความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน โดยสามารถวัดผลสำเร็จตามหลักเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดความโปร่งใสภาครัฐจนเป็นที่ยอมรับของสังคมทุกภาคส่วน นอกจากนี้โครงการดังกล่าวนี้ยังสามารถ พัฒนาการคุ้มครองสิทธิได้รู้ของประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและมีการกระตุ้นภาคประชาชนให้มีการรวมตัว วางระบบและจัดตั้งเครือข่ายภาคประชาชนในการใช้ สิทธิได้รู้เพื่อการตรวจสอบการดำเนินงานภาครัฐในทุกมิติของการบริหารราชการ

ทั้งนี้ภายหลังจากโครงการพัฒนาเครือข่ายการสร้างเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนได้ดำเนินงานเสร็จสิ้น คณะผู้ศึกษาจึงได้สรุปผลการดำเนินงานแบ่งออกเป็น ๔ ส่วนดังนี้

๕.๑ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาเครือข่ายภาครัฐและภาคประชาชนในการส่งเสริมการ ได้รู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของราชการในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของภาครัฐ

๕.๒ การพัฒนาแนวทางการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และการส่งเสริมสิทธิการ ได้รู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของประชาชน

๕.๓ ผลการศึกษาสำรวจความคิดเห็นของภาคประชาชน เกี่ยวกับการได้รู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีต่อพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ .ศ. ๒๕๔๐

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

โดยคณะผู้ศึกษาขอสรุปผลการดำเนินงานเป็นข้อๆ ดังต่อไปนี้

๕.๑ การเสริมสร้างค วามรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาเครือข่ายภาครัฐและภาคประชาชนในการ ส่งเสริมการได้รู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของราชการในการพัฒนา ประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของภาครัฐ

ลักษณะการดำเนินการตามโครงการ พัฒนาเครือข่ายการสร้าง ความเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสาร และความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน คณะผู้ศึกษาได้ดำเนินการประสานงานและ จัดประชุมร่วมกับคณะทำงานของ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ เพื่อกำหนด แนวทางดำเนินการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิกา รได้รู้ การ เข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากข้อมูล ข่าวสารของราชการและแนวทางการเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายใน จังหวัดและภูมิภาคอย่างเหมาะสม เพื่อส่งผลให้การประชุม /สัมมนาทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาค ประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิได้รู้ การเข้าถึงและการใช้ปร ะโยชน์จากข้อมูลข่าวสาร ของราชการ และนำความรู้ ความเข้าใจที่ได้รับไปเผยแพร่สู่ประชาชนในชุมชน /ท้องถิ่นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ โดยการจัดประชุมสัมมนาตามโครงการนี้ได้มี กิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และ พัฒนาเครือข่ายภาครัฐและภาคประชาชนในการส่งเสริมการ ได้รู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์ จากข้อมูลข่าวสารของราชการในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของ ภาครัฐ โดยมีพื้นที่ดำเนินการและกิจกรรมดังนี้

พื้นที่ดำเนินงานตามโครงการ

ครั้งที่	จังหวัด	วันที่	จำนวนหนังสือ เชิญผู้เข้าร่วม	จำนวน ผู้เข้าร่วม
๑	นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และ สมุทรสาคร	๘ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๒๐	๔๑
๒	ฉะเชิงเทรา และชลบุรี	๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๕๙
๓	ปราจีนบุรี นครนายก และ สระแก้ว	๑๒ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๔๗

ครั้งที่	จังหวัด	วันที่	จำนวนหนังสือ เชิญผู้เข้าร่วม	จำนวน ผู้เข้าร่วม
๔	อุทัยธานี ชัยนาท และ นครสวรรค์	๑๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๓๓
๕	กำแพงเพชร ตาก และ พิจิตร	๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๔๔
๖	เชียงราย และพะเยา	๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๖๐
๗	ตรัง และพัทลุง	๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๖๔
๘	พังงา กระบี่ และภูเก็ต	๒๕ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๓๕
๙	ร้อยเอ็ด และกาฬสินธุ์	๑ สิงหาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๖๐
๑๐	อำนาจเจริญ ยโสธร อุบลราชธานี และ มุกดาหาร	๒ สิงหาคม ๒๕๕๔	๑๒๐	๙๕
๑๑	พะเยา	๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๔	๑๐๐	๑๑๐
รวม			๑๐๔๐ ฉบับ	๖๔๘ คน

๕.๑.๑ กิจกรรมแบ่งปันความหวังความตั้งใจ

ลักษณะของกิจกรรมดำเนินการโดย วิทยากรแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมการประชุมตามป้ายชื่อและผสมผสานทั้งภาครัฐและภาคประชาชน แจกอุปกรณ์กระดาษ ๑๐๐ แผ่น พร้อมปากกาสี ๑ ด้ามที่มีชื่อกลุ่มต่างๆ เส้นผูกไว้ที่ด้าม แจกกระดาษที่เขียน “ข้อความ” ข้อมูลข่าวสารที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่ม ได้แก่ ๑. โรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ๒. โรงไฟฟ้าถ่านหิน ๓. เขื่อน ๔. โรงแยกก๊าซ ๕. โรงไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์และให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มได้รับรู้ “ข้อมูล” ข้อความที่ได้รับมาแล้วทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับลักษณะรูปร่างของข้อมูลนั้นๆ ต่อมา ให้สมาชิกในกลุ่มช่วยกันวาดภาพโดยให้แต่ละคนจับปลายเชือกเท่านั้น ห้ามจับปากกาเด็ดขาด และภาพนั้นจะต้องสื่อความหมายถึงข้อมูลที่

ได้รับมา เมื่อเสร็จแล้วให้นำภาพที่ได้ไปแสดงให้สมาชิกกลุ่มอื่นๆ ดู จากนั้นให้แต่ละกลุ่มคาดเดา “ความหมาย” และ “ความเข้าใจ” เกี่ยวกับภาพที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ

เมื่อเสร็จสิ้น วิทยากรอธิบายสรุปกิจกรรมการแบ่งปันความหวังความตั้งใจของแต่ละคนในกลุ่ม การสร้างความหวังความตั้งใจและสำนึกร่วมกันโดยผ่านการวาดภาพที่ทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่ทุกคนจะต้องมีความเข้าใจร่วมกัน ทั้งนี้ผลที่ได้รับคือการมีจิตสำนึกร่วมกันเพื่อพัฒนาความร่วมมือของเครือข่ายระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนให้พัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ เกิดเป็น “เครือข่ายความร่วมมือ” การสร้างความเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใส

๕.๑.๒ กิจกรรมเสริมสร้างพลังสมองในความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของประชาชนในกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ

ลักษณะของกิจกรรมดำเนินการ กิจกรรมโดยบรรยายถึง ที่มา หลักการ เจตนารมณ์ และสิทธิที่สำคัญของประชาชนในกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยเน้นการใช้คู่มือเครือข่ายฯ ทั้งให้มีการคิดวิเคราะห์โดยให้ผู้ประชุมมีส่วนร่วมในการถามและตอบ พร้อมยกตัวอย่างที่สำคัญประกอบ ทั้งนี้ผลที่ได้รับคือผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนา เข้าใจถึงหลักการสำคัญของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ คือ “เปิดเผยเป็นหลัก ปกปิดเป็นข้อยกเว้น” และสิทธิได้รู้ที่สำคัญตามกฎหมาย โดยแสดงและทราบได้จากผลการประเมินการอบรมหลังการชุม

๕.๑.๓ กิจกรรมสานสัมพันธ์वादฝึนความร่วมมือ

ลักษณะของกิจกรรมดำเนินการ กิจกรรมโดยวิทยากรขออาสาสมัครจากผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาจำนวน ๘ คน โดยแบ่งออกเป็นสองฝ่ายๆ ละ ๔ คน

- ฝ่ายแรกให้สมมติเป็นบุคคลต่างๆ ในสังคม คนแรกถูกปิดตา คนที่สองถูกปิดปาก คนที่สามถูกมัดมือ คนที่สี่ถูกมัดเท้า

- ฝ่ายที่สองให้สมมติเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่จัดเก็บข้อมูล ลข่าวสารของราชการไว้ให้เรียบร้อยมิดชิดภายในบริเวณห้องประชุมสัมมนา

- ให้ผู้เข้าร่วมประชุมลงคะแนนให้บุคคลต่างๆ ในฝ่ายแรกไปค้นหาข้อมูลข่าวสารที่ฝ่ายที่สองจัดเก็บไว้ โดยอาจเลือกให้ใครก็ได้ไปค้นหา ก่อน เช่น อาจให้คนถูกปิดตาไปก่อน คนถูกปิดปากไปก่อน ก็ได้

- เมื่อบุคคลต่างๆ ในฝ่ายที่สองไปค้นหาข้อมูลข่าวสารของราชการที่เก็บซ่อนไว้แล้ว วิทยากรบรรยายสรุปเปรียบเทียบให้เห็นความสำคัญของการใช้สิทธิเพื่อค้นหาข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยให้สมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมช่วยกันเปรียบเทียบว่าบุคคลใดเปรียบเสมือนใครในสังคม เช่น คนถูกปิดปาก เปรียบเสมือนประชาชน คนถูกปิดปากเปรียบเสมือนภาครัฐ คนถูกมัดมือเปรียบเสมือนเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

- วิทยากรบรรยายสรุปให้ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจถึงความสำคัญของความร่วมมือช่วยเหลือกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนเพื่อการใช้สิทธิได้รู้ตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ โดยผ่านการ “ร่วมมือ” เมื่อคนที่ถูกปิดปากพูดไม่ได้แต่สามารถนำพาคนที่ถูกปิดตาเดินไปแสวงหาค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ทำให้เกิดความร่วมมือช่วยเหลือกันและการใช้สิทธิได้รู้ตามกฎหมายจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเมื่อทุกคนในสังคม “ร่วมมือกัน”

๕.๑.๔ กิจกรรม แข่งปฏิบัติการและแบ่งประชุมกลุ่มย่อย

ลักษณะของกิจกรรมดำเนินการกิจกรรมโดยวิทยากรให้แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมายกรณีศึกษา ปัญหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการทราบและวิธีการกระบวนการใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล โดยให้แต่ละกลุ่มปรึกษาร่วมกันว่า ข้อมูลนั้นอยู่ที่หน่วยงานใดของรัฐ จะใช้สิทธิประเภทใด เขียนแบบฟอร์มอะไร และยื่นที่หน่วยงานใด โดยแต่ละกลุ่มจะได้รับกรณีศึกษา อย่างไม่อย่างหนึ่งซึ่งข้อมูลอำเภอและจังหวัดจะเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละเวที ดังนี้

๑. ท่านได้ทราบข่าวสารว่า กระทรวง.....ประกาศผลการประมูลการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้าพลังงานนิวเคลียร์ ในเขตอำเภอ จังหวัด..... ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อท่านไปตรวจดูที่กระทรวงแล้วไม่ปรากฏข้อมูล

๒. ท่านได้ทราบข่าวสารว่า กระทรวง ประกาศอนุญาตให้ บริษัท เอ บี ซี ดี จำกัด (มหาชน) เข้าทำการสำรวจแหล่งแร่ยูเรเนียม ในเขตอำเภอ จังหวัด..... และเมื่อท่านยื่นคำขอข้อมูลข่าวสารไปแล้ว หน่วยงานมีคำสั่งปฏิเสธเพราะเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของเอกชนอื่นๆ

๓. ท่านได้ทราบข่าวสารว่า กระทรวง..... ประกาศแนวเขตเวนคืนที่ดินเพื่อสร้างรถไฟฟ้ารางคู่ ในเขตอำเภอ..... จังหวัด..... โดยอนุญาตให้บริษัท อี เอฟ จี จำกัด (มหาชน) เข้าสำรวจพื้นที่แนวเขตที่จะเวนคืน

๔. ท่านได้ทราบข่าวสารว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ประกาศเขตแนวถนนวงแหวน ตัดใหม่ ในเขตพื้นที่อำเภอ จังหวัด..... ท่านได้ยื่นคำขอข้อมูลข่าวสาร แล้วหน่วยงานนั้นไม่จัดหา ข้อมูลให้โดยเพิกเฉยมาตลอด

๕. ท่านได้ทราบข่าวสารว่ากระทรวง ได้ประกาศจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมผลิต พลาสติกในเขตอำเภอ จังหวัด..... ท่านขอข้อมูลข่าวสารโดยยื่นคำขอต่อหน่วยงานนั้นแล้ว แต่ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานแจ้งโดยวาทาว่าไม่มีข้อมูลให้มาโดยตลอด

๖. ท่านได้ทราบว่าคณะรัฐมนตรีอนุมัติให้กระทรวง จัดตั้งสถาบันบัณฑิตการ พณิชยศาสตร์ ในเขตอำเภอ.... จังหวัด..... ท่านได้ขอตรวจดูข้อมูล แต่ไม่ปรากฏข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้กิจกรรมนี้ผู้เข้าร่วมสัมมนาจะ ได้ทราบทักษะความสามารถของเครือข่ายเกี่ยวกับสิทธิ ประเภทต่างๆ และลักษณะกระบวนการใช้สิทธิ ตลอดจนความสามารถในการอธิบายและถ่ายทอด ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ และมีความรู้ความ เข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนและ เพียงพอของเครือข่ายผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนา โดยสามารถพิจารณาได้จากการเลือกใช้แบบฟอร์มที่ ถูกต้องกับกรณีปัญหาที่ได้รับมอบหมายในแต่ละกลุ่ม โดยคณะผู้ศึกษาได้ทราบระดับความรู้และความ เข้าใจที่เปลี่ยนแปลงไปหลังจากกิจกรรมอบรมและฝึกปฏิบัติ

๕.๒ การพัฒนาแนวทางการดำเนินกตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และการส่งเสริมสิทธิการได้รู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของประชาชน

คณะผู้ศึกษาได้พิจารณาเสนอให้มีคู่มือกฎหมายข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพ และนำเอา เทคโนโลยีสารสนเทศ สังกอมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ค มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ทางการดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังนี้รายละเอียดดังนี้

๕.๒.๑ คู่มือกฎหมายข้อมูลข่าวสาร

ในส่วนของการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาเครือข่าย และพัฒนาเครือข่ายภาครัฐ และภาคประชาชนในการส่งเสริมการ ได้รู้ การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของ ราชการในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของภาครัฐและภาคประชาชน โดยเน้นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นั้น ได้ สร้าง “คู่มือ พัฒนาเครือข่ายข้อมูลข่าวสารของราชการ ” ขึ้น โดยจัดทำให้มีลักษณะเป็นคู่มือ “ Hand book” ที่มี

รูปเล่มสวยงาม สามารถพกพาได้สะดวก ทั้งยังจัดรูปเล่มให้มีปฏิทินและสมุดโน้ต สำหรับพกพาเป็นสมุดบันทึกได้อีกด้วย ซึ่งมีการสอดแทรกเนื้อหาสาระ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารของราชการ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ เอาไว้หลายส่วน สามารถสรุปองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้เห็นภาพรวมของคู่มือทั้งเล่ม ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ส่วนของการทำให้มีลักษณะเป็นสมุดบันทึกสำหรับจดบันทึกปฏิทินการทำงาน หรือ Calendar –schedule

ส่วนที่ ๒ ส่วนของการทำให้เป็นสมุดจดบันทึกแบบพกพาได้สะดวก

ส่วนที่ ๓ ส่วนของการสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจที่สำคัญและจำเป็นต่อการก่อให้เกิดรับรู้ การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของราชการในการพัฒนาประสิทธิภาพด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของภาครัฐ และภาคประชาชน โดยเน้นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ในหัวข้อที่สำคัญ ดังนี้

๑. หลักการและเจตนารมณ์ของก กฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ และ นิยาม คำศัพท์ที่สำคัญตามกฎหมาย
๒. แนวคิดของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีต่อประชาชน
๓. สิทธิของประชาชนตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ
๔. ประโยชน์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีต่อประชาชนและส่วนรวม
๕. รวมคำถาม- คำตอบที่สำคัญและพบบ่อยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของ ราชการที่ประชาชนควรทราบ จำนวน ๑๕ คำถาม
๖. รวมตัวอย่างที่น่าสนใจตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐
๗. คำอธิบายเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาเครือข่ายภาคประชาชนในการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสารของราชการ

ส่วนที่ ๔ ส่วนของภาคผนวก

รวบรวมตัวอย่างการเขียนคำร้อง แบบคำร้อง และสรุปวิธีการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการตามกฎหมายไว้เป็นแผนภูมิขั้นตอน ได้แก่

-แผนภูมิขั้นตอนการให้บริการและการใช้บริการข้อมูลข่าวสาร ณ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ

-แบบคำขอข้อมูลข่าวสาร

-ตัวอย่างการเขียนคำขอข้อมูลข่าวสาร

-ตัวอย่างการเขียนคำร้องเรียน

-ตัวอย่างการเขียนคำอุทธรณ์

-สรุปสาระสำคัญตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการที่ประชาชนสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ในหัวข้อดังนี้ (๑) ความหมาย คำสำคัญที่เกี่ยวข้อง (๒) สาระสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ และ (๓) สาระสำคัญของข้อมูลข่าวสารที่ไม่ต้องเปิดเผย

ส่วนที่ ๕ ส่วนของการรวบรวมชื่อ ที่อยู่ และการติดต่อ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการทั่วประเทศ

เพื่อประโยชน์ในการติดต่อศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการในภูมิภาคได้โดยง่าย จึงได้รวบรวมชื่อ ที่อยู่ และการติดต่อ ของศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ ราชการ ทั่วประเทศ โดยเน้นที่ ศูนย์ข้อมูลข่าวสารประจำจังหวัดของทุกจังหวัดที่มีการจัดเวที และ จังหวัดที่เข้าร่วมเวทีรวมถึงจังหวัดใกล้เคียง โดยแบ่งออกเป็นรายภาคเพื่อการใช้งานได้โดยง่าย

๕.๒.๑ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ สังคมออนไลน์ เฟสบุ๊ก

การนำเอาเครือข่ายสังคมออนไลน์มาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาเครือข่ายข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น ถือได้ว่าเป็ นการปรับรูปแบบการทำงานจากเดิมการใช้สิทธิ การส่งเสริมสิทธิ การเข้าถึงข้อมูลและการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น จะเข้าถึงได้เฉพาะผู้ทราบถึงสิทธิของ

ตนเองตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ เท่านั้น ซึ่งประชาชนที่ทราบสิทธิของตนเองนั้นยังมีน้อย และมีจำนวนจำกัด รวมไปถึงความเข้าใจเรื่องของสิทธิการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชนบางครั้งอาจมีความคลาดเคลื่อนทำให้การดำเนินการเข้าถึงข้อมูลไม่ถูกต้อง ดังนั้นเมื่อนำเอาเทคโนโลยีสังคมออนไลน์เข้ามาก็จะส่งผลทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิการได้รับข้อมูลของตนเอง ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ ว่ามีกี่ประการ รวมไปถึงทราบถึงกระบวนการใช้สิทธิ รูปแบบการใช้สิทธิ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้โดยผ่านระบบเครือข่ายสังคมออนไลน์และรวมไปถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลในระหว่างเครือข่ายด้วยกันโดยไม่จำเป็นต้องไปหาข้อมูลมาเองทั้งหมด ข้อมูลต่างๆ สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกันได้ อันเป็นการทำให้ประชาชน ทราบและเข้าถึงข้อมูลในเรื่องที่ตนเองสนใจหรือต้องการได้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้น และประหยัด เพราะไม่จำเป็นต้องไปดำเนินการขอข้อมูลด้วยตนเอง อาจมีการให้เครือข่ายที่อยู่ในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการขอข้อมูล หรืออาจมีเครือข่ายคนใดที่มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องอยู่แล้วก็สามารถนำมาแลกเปลี่ยนกันได้ทันที และหากเกิดปัญหาหรือข้อสงสัยการเข้าถึงข้อมูลของราชการ ก็สามารถสอบถามหน่วยงานซึ่งกำกับดูแลเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ทันที ซึ่งก็คือ สำนักงาน คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ซึ่งได้มีการเปิดใช้งาน Facebook และมีเครือข่ายที่เป็นความร่วมมืออยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังสามารถกำหนดปฏิทินกิจกรรมต่างๆ ล่วงหน้า เพื่อให้สมาชิกในเครือข่ายได้เข้าถึงกำหนดการ แต่ทั้งนี้การเข้าถึงระบบเครือข่ายออนไลน์อาจมีปัญหในเรื่องการเข้าถึงได้ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุ หรือผู้ที่ใช้ระบบคอมพิวเตอร์ไม่เป็น รวมไปถึงการขาดความเข้าใจการใช้งาน และพบว่าเขตเมืองจะมีผู้ใช้เครือข่ายเฟสบุ๊กมากกว่าในนอกเขตตัวจังหวัดซึ่งอาจเกิดจากการยังไม่มีระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมเท่าที่ควรแต่ก็มี เป็นส่วนน้อย เนื่องจากกลุ่มสมาชิกเครือข่ายต่างก็มีอีเมลเป็นของตนเองอยู่แล้ว ดังนั้นการเข้าถึงข้อมูลจึงทำได้ไม่ยาก และมีเมนูการใช้งานเป็นภาษาไทยทำให้สะดวกต่อการเข้าถึง ทั้งนี้คณะผู้ศึกษาได้ขอประชมติจากผู้เข้าร่วมสัมมนาในแต่ละเวที และได้จัดทำกลุ่มเครือข่ายกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เฟสบุ๊ก โดยมีชื่อกลุ่มในแต่ละเวทีดังต่อไปนี้

๑. กลุ่ม ร่วมใจ ณ นนท์ + ม.พะเยา (นนทบุรี)
๒. กลุ่ม พุทธโสธร (ฉะเชิงเทรา)
๓. กลุ่ม ทวาราวดี (ปราจีนบุรี)
๔. กลุ่ม ลุ่มเจ้าพระยา (อุทัยธานี)

๕. กลุ่ม นครซากังราว (กำแพงเพชร)
๖. กลุ่ม ฮักเมืองเหนือ (เชียงใหม่)
๗. กลุ่ม ศรีตรัง (ตรัง)
๘. กลุ่ม สามเหลี่ยมอันดามัน (พังงา)
๙. กลุ่ม สาเกตุน้ำดำ (ร้อยเอ็ด)
๑๐. กลุ่ม โขงชีมูล (อำนาจเจริญ)
๑๑. กลุ่ม ยุวชนข้อมูลข่าวสารจังหวัดพะเยา (พะเยา)

โดยทั้งสิบเอ็ดกลุ่มเบื้องต้นในปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกรวมกันทั้งสิ้นในปัจจุบันมีประมาณสามร้อยคน ซึ่งคณะผู้ศึกษาได้แนบรายชื่อไว้ในภาคผนวกของรายงานฉบับนี้

๕.๓ ผลการศึกษาสำรวจความคิดเห็นของภาคประชาชน เกี่ยวกับการรับรู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

คณะผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา สำรวจความคิดเห็นของภาคประชาชนโดยยึดตามวัตถุประสงค์ของโครงการโดยมีประเด็นศึกษาในแต่ละพื้นที่ที่ได้จัดการประชุม / สัมมนาวิทยากรเครือข่ายภาคประชาชนโดยพิจารณาถึงหลักการสำคัญ ดังต่อไปนี้

- ๑) องค์กรความรู้ที่มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
- ๒) กระบวนการและวิธีการเสริมสร้างและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมรับรู้ การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของราชการ
- ๓) ประสิทธิภาพและผลการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐
- ๔) การสร้างความเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐ

โดยคณะผู้ศึกษาพบว่าผลการทดสอบคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ หลังการจัดเวทีสัมมนาของผู้เข้าร่วมสัมมนา ในทุกภูมิภาคที่ได้ดำเนินการตามโครงการพัฒนาเครือข่ายการสร้างเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน มีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการที่เพิ่มมากขึ้นในทุกเวทีที่ได้ดำเนินการตามโครงการฯ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑ แสดงผลการทดสอบคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนการจัดเวที จำแนกตามภาค

ภาค	ค่าเฉลี่ย	SD	สถิติที่ใช้ทดสอบ F	
			ค่าสถิติ	F - prob
เหนือ	๒.๒๘	๐.๙๗๖	๓.๑๒๘	๐.๐๑๕*
ตะวันออก	๒.๓๖	๐.๙๙๘		
กลาง	๒.๕๒	๐.๘๒๐		
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๒.๕๘	๑.๐๘๗		
ใต้	๒.๖๘	๐.๖๓๑		

* หมายถึง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๑ ผลการทดสอบคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนการจัดเวทีด้วยค่าสถิติทดสอบเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า มีประชาชนอย่างน้อย ๒ ภาคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนการจัดตั้งเวทีแตกต่างกัน

เมื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของตุ๊กกี (Tukey) พบว่า ประชาชนในภาคเหนือมีความรู้ความเข้าใจโดยเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ ก่อนการจัดเวทีแตกต่างจากประชาชนในภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญ โดยประชาชนในภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการมากกว่าภาคเหนือโดยเฉลี่ย ๐.๔๐ คะแนน ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการของประชาชนในภาคอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ แสดงผลต่างคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยของประชาชนในแต่ละภาค และผลการทดสอบคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการก่อนการจัดเวที จำแนกตามภาค

ผลต่างค่าเฉลี่ย	เหนือ	ตะวันออก	กลาง	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ใต้
เหนือ	-	-0.0๘	-0.๒๔	-0.๓๑	-0.๔๐*
ตะวันออก	-	-	-0.๑๖	-0.๒๓	-0.๓๒
กลาง	-	-	-	-0.๐๖	-0.๑๖
ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	-	-	-0.๑๖
ใต้	-	-	-	-	-

* หมายถึง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๓ แสดงผลการทดสอบคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการหลังการจัดเวที จำแนกตามภาค

ภาค	ค่าเฉลี่ย	SD	สถิติที่ใช้ทดสอบ F	
			ค่าสถิติ	F - prob
เหนือ	๓.๗๖	๐.๘๗๐	๒.๕๕๖	๐.๐๓๘*
ตะวันออก	๓.๘๒	๐.๖๘๖		
กลาง	๓.๖๕	๐.๖๖๗		
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๓.๕๘	๐.๙๑๔		
ใต้	๓.๙๕	๐.๖๑๑		

* หมายถึง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๓ ผลการทดสอบคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการหลังการจัดเวทีด้วยค่าสถิติทดสอบเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ ๐.๐๕ พบว่า มีประชาชนอย่างน้อย ๒ ภาคมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการหลังการจัดตั้งเวทีแตกต่างกัน

เมื่อทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของตุ๊กกี (Tukey) พบว่า ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความรู้ความเข้าใจโดยเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการหลังการจัดเวทีแตกต่างจากประชาชนในภาคใต้อย่างมีนัยสำคัญ โดยประชาชนในภาคใต้มีความรู้ความเข้าใจ

เกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการมากกว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉลี่ย ๐.๓๖ คะแนน ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการของประชาชนในภาคอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ แสดงผลต่างคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยของประชาชนในแต่ละภาค และผลการทดสอบคะแนนความรู้ความเข้าใจเฉลี่ยเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการหลังการจัดเวทีจำแนกตามภาค

ผลต่างค่าเฉลี่ย	เหนือ	ตะวันออกเฉียงเหนือ	กลาง	ใต้
เหนือ	-	-๐.๐๖	๐.๑๐	๐.๑๗
ตะวันออกเฉียงเหนือ	-	-	๐.๑๖	๐.๒๓
กลาง	-	-	-	๐.๐๗
ใต้	-	-	-	-

* หมายถึง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้นสรุปได้ว่า ผลการศึกษาสำรวจความคิดเห็นของภาคประชาชน เกี่ยวกับการได้รู้ การเข้าถึง และการใช้สิทธิประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ นั้น การให้ความรู้และและ ฝึกภาคปฏิบัติแก่ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการ มีผลต่อการเพิ่มศักยภาพของประชาชน ซึ่งเห็นได้จากค่าคะแนนภายหลังการจัดสัมมนาที่เพิ่มขึ้นจากคะแนนก่อนได้รับการฝึกอบรมจากเวทีสัมมนา และผู้เข้าร่วมสัมมนามีความพึงพอใจในระ ดับมากต่อการดำเนินการจัดทำโครงการ พัฒนาเครือข่ายการสร้าง ความเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน

๕.๔ ข้อเสนอแนะ

จากสรุปผลการดำเนินโครงการวิจัย“โครงการพัฒนาเครือข่ายการสร้างเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และกระบวนการในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ และการส่งเสริมสิทธิการได้รู้ การเข้าถึง และการใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารของประชาชน สามารถสรุปวิเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะได้ ดังนี้

๑. คณะผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่า กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และกระบวนการในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. ๒๕๔๐ ควรมุ่งเน้นที่ “การสร้างความร่วมมือ” และ “การเรียนรู้ร่วมกัน” ระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคประชาชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ควรจะต้องให้มีการผสมผสานผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่มาจากหลากหลายเครือข่ายทั้งภาครัฐและภาคประชาชน การจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการแบบเรียนรู้ร่วมกันจะทำให้ภาครัฐและภาคประชาชนมี “สำนึกร่วมกัน” มากขึ้น ในการปฏิบัติตามกฎหมายโดยเฉพาะเมื่อประชาชนขอใช้สิทธิขอข้อมูลข่าวสารของราชการ

กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ “สิทธิ” ของประชาชน และ “หน้าที่” ของหน่วยงานของรัฐ ควรจะต้องเป็น “กิจกรรมกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน” ไม่ควรแยกส่วนเหมือนในอดีตที่ต่างฝ่ายต่างปฏิบัติ ต่างยึดถือความรู้ความเข้าใจเฉพาะส่วนของตนเอง ทั้งๆ ที่กฎหมายที่ใช้บังคับเป็นเรื่องเดียวกัน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันนี้เป็นการทำให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคประชาชนได้สร้าง “สำนึกร่วมกัน” ต่อการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ จะทำให้เกิดความ “ร่วมมือ” ในการให้ข้อมูลข่าวสารของราชการที่ถูกต้องแก่ภาคประชาชนมากขึ้น และนำไปสู่ปรัชญาที่ว่า “รัฐรู้อะไร ประชาชนต้องรู้อย่างนั้น”

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และกระบวนการในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร พ.ศ. ๒๕๔๐ ภายใต้โครงการวิจัยนี้ สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับ “สิทธิ” ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้ โดยเฉพาะ “สิทธิได้รู้โดยการขอ ข้อมูลข่าวสาร” “สิทธิร้องเรียน” และสิทธิอุทธรณ์” เนื่องจากผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนามีความหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เข้าร่วมการประชุมที่มาจากหน่วยงานภาคประชาชนซึ่งยังมีความรู้ความเข้าใจน้อยเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.๒๕๔๐ แต่เมื่อเครือข่ายหน่วยงานภาคประชาชนได้มาพบปะพูดคุยเรียนรู้

ร่วมกันกับเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายอยู่แล้วประกอบกับได้รับฟังการบรรยายเกี่ยวกับสิทธิต่างๆ มากขึ้นทำให้กระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันโดยการ “ช่วยเหลือ” เกิดขึ้นได้ง่ายและสะดวกขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากผลการทดลองการใช้สิทธิโดยการใช้แบบฟอร์มเอกสารต่างๆ หลายกลุ่มตัวอย่างได้แสดงให้เห็นว่าเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้นกับกรณีที่ต้องใช้สิทธิประเภทใด โดยได้รับกา รช่วยเหลือแนะนำจากผู้เข้าร่วมการประชุมสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้น กระบวนการที่เกิดขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจลักษณะนี้ทำให้เกิด “ความร่วมมือ” ระหว่างเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนมากขึ้น

๒. คณะผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่า ควรจัดทำ “แบบ” คำร้องเรียนที่ระบุชี้ ดเจนให้ยื่นต่อ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และจัดทำ “แบบ” คำอุทธรณ์ที่ระบุชี้ชัดเจนให้ยื่นต่อ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล และทำการเผยแพร่แบบดังกล่าวไปยังศูนย์ข้อมูลข่าวสารของ ราชการ และเครือข่ายข้อมูลข่าวสารของราชการทั้งภาครัฐและภาคประชาชนต่อไป

อีกทั้ง คณะผู้ศึกษาเห็นควรว่าการสร้างความชัดเจนเกี่ยวกับการใช้สิทธิร้องเรียนและสิทธิ อุทธรณ์ เนื่องจากจะทำให้เกิดประสิทธิภาพทั้งด้านเนื้อหาและเวลาต่อการดำเนินการตามกฎหมายและ การใช้สิทธิของประชาชน ความสับสนหลงผิดเกี่ยวกับการยื่นเรื่องร้องเรียน และการยื่นเรื่องอุทธรณ์จะ ทำให้เกิดภาระต่อสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการที่จะต้องเข้าไปกำกับดูแลการ ปฏิบัติตามกฎหมายเมื่อเกิดกรณีร้องเรียนต่างๆ ที่เรื่องเหล่านั้นอาจเป็นกรณีการใช้สิทธิอุทธรณ์ การ สร้างความชัดเจนนี้อาจดำเนินการได้โดยการแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายมาตรา ๑๘ ที่ให้สิทธิอุทธรณ์ ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการแต่ให้ยื่นต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร ของราชการ การที่บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดเช่นนั้นทำให้เกิดความสับสนได้ว่าคณะกรรมการข้อมูล ข่าวสารของราชการเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งเรื่ องการใช้สิทธิร้องเรียนตามมาตรา ๑๓ และสิทธิอุทธรณ์ตามมาตรา ๑๘ ทั้งนี้ จากการดำเนินกิจกรรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจใน โครงการวิจัยครั้งนี้ พบว่าเครือข่ายประชาชนหรือแม้แต่เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐมีความเข้าใจต่อสิทธิ ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ อยู่บางส่วน โดยเฉพาะความเข้าใจเกี่ยวกับ “สิทธิร้องเรียน” และ “สิทธิอุทธรณ์” ซึ่งมีความใกล้เคียงกันค่อนข้างมาก ทั้งนี้เนื่องจากเครือข่ายภาค ประชาชนจะมีความเคยชินกับคำว่า “ร้องเรียน” เมื่อเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือไม่เอาใจใส่ดูแลตามที่ประชาชนร้องขอ นอกจากนั้นผู้เข้าร่วมการประชุมบางคนยังมีความเข้าใจว่า จะต้อง “ร้องเรียน” ก่อน แล้วจึงใช้สิทธิ “อุทธรณ์” ซึ่งสาเหตุที่เกิดความเข้าใจที่ค ลาดเคลื่อนนี้เกิด

จากความรู้ที่ชัดเจนและเกิดจากความเคยชินอย่างหนึ่ง ดังนั้น คณะผู้ดำเนินงานวิ จัยจึง ได้พยายามเสริมสร้างการเรียนรู้โดยการสร้างความชัดเจนกรณีที่จะต้องใช้สิทธิร้องเรียนหรือสิทธิ อุทธรณ์ โดยการอธิบายเพิ่มเติม กล่าวคือ

การใช้ “สิทธิร้องเรียน” จะเกิดขึ้นเมื่อ “หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย”

ส่วนกรณีการใช้ “สิทธิอุทธรณ์” จะเกิดขึ้นเมื่อ “หน่วยงานของรัฐปฏิเสธไม่เปิดเผยข้อมูลโดยมี เหตุผลหรือไม่ก็ตาม”

นอกจากนี้การใช้สิทธิร้องเรียนและสิทธิอุทธรณ์ ทั้งเครือข่ายภาคประชาชนหรือแม้แต่เครือข่าย หน่วยงานภาครัฐยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการยื่นคำขอใช้สิทธิไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ยังเข้าใจว่าการร้องเรียนจะต้องร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่ครอบครองข้อมูลข่าวสาร ส่วนการ อุทธรณ์จะต้องอุทธรณ์ไปยังคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ ในเบื้องต้นคณะผู้ศึกษาได้สร้าง กระบวนการเรียนรู้ให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น โดยกำหนดเน้นย้ำใน “กิจกรรมเชิงปฏิบัติกา ร” ให้ ผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนาในแต่ละกลุ่มเลือกใช้ “สิทธิร้องเรียน” จะต้องร้องเรียนไปยัง “คณะกรรมการ ข้อมูลข่าวสารของราชการ” ส่วนการใช้สิทธิ “อุทธรณ์” จะต้องยื่นคำอุทธรณ์ไปยัง “คณะกรรมการ วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ ” ทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมบางกลุ่ม ปรึกษาหารือกันใหม่ และแก้ไขเอกสารคำขอแบบฟอร์มที่เกี่ยวข้องให้ถูกต้องชัดเจนมากยิ่งขึ้น

๓. คณะผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่า ควรจัดสร้างแหล่งเรียนรู้ กฎหมาย ข้อมูลข่าวสารของราชการใน ชุมชน โดยการให้องค์กรภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและดำเนินงาน โดยการสนับสนุน ของสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) ซึ่งสามารถสนับสนุนวิทยากรให้ ความรู้แก่ชุมชน สนับสนุนเอกสารเผยแพร่ความรู้ในลักษณะ “คู่มือ” และสนับสนุนการสร้างเครือข่าย ระหว่างชุมชนต่างๆ เพื่อเรียนรู้ประโยชน์และสิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ .ศ. ๒๕๔๐ อีกทั้ง สนับสนุนให้ชุมชนเครือข่ายมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ .ศ. ๒๕๔๐ โดยให้ชุมชนเครือข่ายเป็น “ผู้ช่วย” ในการกำกับดูแลศูนย์ ข้อมูลข่าวสารของราชการในแต่ละพื้นที่ซึ่งจะเป็นการลดภาระและเสริมสร้างกำลังของสำนัก งาน คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ (สขร.) ได้ด้วย ทั้งนี้ จากกระบวนการเสริมสร้างความรู้ความ เข้าใจภายใต้โครงการวิจัยนี้ ได้นำผู้เข้าร่วมการประชุมสัมมนาเข้าสู่กระบวนการสร้างความ “เข้าใจ” ร่วมกันเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของราชการ ภายใต้ “ความร่วมมือ” ระหว่างเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ กับหน่วยงานภาคประชาชน ความเข้าใจที่ตรงกันนี้เกิดขึ้นได้โดยการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูล

ข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ โดยเฉพาะเมื่อมีการใช้สิทธิได้รู้โดยการขอดู และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐในการพิจารณาคำขอดูข้อมูลข่าวสาร ความเข้าใจที่ตรงกันนี้สามารถนำไปสู่การสร้างเชื่อมั่นด้านข้อมูลข่าวสารและความโปร่งใสของหน่วยงานภาครัฐได้ เพราะเมื่อประชาชนทราบถึงสิทธิของตนเองตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการแล้วก็จะเกิดกระบวนการตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาครัฐอยู่เสมอโดยใช้สิทธิขอดูข้อมูลข่าวสารของราชการ

๔. คณะผู้ศึกษา ขอเสนอแนะให้สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการพิจารณา นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนควรรับรู้ และใช้สังคมออนไลน์เป็นตัวช่วยในการสร้างเครือข่ายฯ ให้ขยายตัวไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในเบื้องต้นนี้หากสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการได้เริ่มให้ข้อมูล ความรู้แก่สมาชิกในกลุ่มสังคมออนไลน์อย่างต่อเนื่องแล้ว สมาชิกเหล่านั้นจักเป็นบุคลากรที่สำคัญในการช่วยขยายความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการแก่คนในสังคมทั้งออนไลน์และสังคมของประชาชนทั่วไปได้อีกด้วย ทั้งนี้เพราะจากการดำเนินการตามโครงการฯ คณะผู้ศึกษาพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเว็บไซต์สังคมออนไลน์ โดยเฉพาะ facebook สามารถช่วยให้การเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายข้อมูลข่าวสารของราชการโดยภาคประชาชนง่ายมากขึ้น เห็นได้จากการที่มีการเริ่มต้นสร้างเครือข่ายวิทยากรข้อมูลข่าวสารของราชการในกลุ่มเล็กๆ ของ facebook ในปัจจุบันกลุ่มเครือข่ายนั้นได้มีการขยายตัวมากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มมากกว่าสามร้อยคน

๕. คณะผู้ศึกษาขอเสนอแนะว่า สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการสามารถประสานงานกับสถาบันอุดมศึกษาในภูมิภาคต่างๆ ให้เป็นศูนย์กลางในการกระจายข่าวสารประชาสัมพันธ์ หรือจัดรวมข้อมูลให้แก่เครือข่ายต่างๆ ในพื้นที่ แม้กระทั่งอาจมีการจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการและสถาบันอุดมศึกษา เพื่อเกิดความร่วมมือในการพัฒนาการใช้ การคำนึงถึงประโยชน์ของกฎหมายข้อมูลข่าวสารที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอย่างน้อย นิสิตนักศึกษาที่อยู่ในสถาบันต่างๆ ทั่วประเทศจะเป็นกลไกสำคัญในการเผยแพร่สิทธิ ประโยชน์ต่างๆของกฎหมายข้อมูลข่าวสารไปยังภาคประชาชนอย่างกว้างขวางมากขึ้น